

HENRICI DE HASSIA DE LANGENSTEIN
PARISIENSIS ACADEMIAE PROCANCELLARI

EPISTOLAE PACIS

SECTIO III.

PROGRAMMA

FESTO MICHAELIS

A. MDCCCLXXIX

IN

ACADEMIA IVLIA CAROLINA

P. P.

HELMSTADII

8 TYPOGRAPHUS ACADEM. VID. SCHNORR.

PRORECTOR
ACADEMIAE IVLIAE CAROLINAE
CVM SENATV
CIVIBVS LITERATIS

S. D.

Celebramus iterum feriam anniversariam, quam christiana ecclesia memoriae beneficiorum a Deo per ministerium coelestium spirituum in homines collatorum destinavit. Revocat haec nobis in memoriam incomparabilem victoriam, quam divina manus ab infensissimis humani generis hostibus maxima pompa reportavit, et salutem suae ecclesiae paravit.

Gloriosissimi huius et maiestate pleni eventus contemplatio admonet nos, ut non solum Deo, constitutori nostrae salutis, devoto pectore agamus gratias, quod sua potentia hostem proicere, illius conatus irritos reddere, et coetum fidelium tueri ac conservare voluerit; sed etiam supplices ab eo contendamus, velit porro suo praesidio veram ecclesiam servare incolumem, et contra insidias satanae et illius sociorum protegere. Invoce-

mus

mus simul patrem coelestem, ut sinceros et cordatos excitet viros, qui imperterritum sumant animum, afflicto et presso proborum coetui succurrere, et defensores membrorum ecclesiae se ostendere, ut a periculosis hostium insultibus et corruptelarum illecebris religio servetur immaculata.

Talismodi generis viros in populo Dei extitisse plurimos, qui omnibus viribus in id incubuerunt, ut pro honore Dei et cultu illius puro masculine-certare non intermitterent, sacri docent scriptores, et vel exempla Eliae 1. Reg. 19, 10, ac Matthiae 1. Macc. 2, 25. probant.

Ad horum classem pertinere reputantur illi, qui in gente hebraeorum zelotae vocati sunt. Hi ad exemplum Pinchasi Num. 25. fervore quodam ac impetu pro cultus Dei integritate ducti, aut pro Deo zelo correpti in facinorosum eo ipso momento, quo scelus committi viderent, impetum facere, et sua manu facinus vindicare, non dubitarunt. Quam suam licentiam, aut hoc ius, ut dicebant, ex traditione Moysi sibi datum venditarunt. Dicebantur hi iudaeis קנאים et graecis ζηλωται, quorum in Talmude et Iosepho passim fit mentio. In glossa ad Sanhedrin circa finem ita describuntur: בני אדם כשרים המתקנאין קנאות של מקום פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה. Maimonides in suo Perusch hammischnaiot in hunc locum pluribus et distincte de illis agit.

Hoc modo et Paulus ante conversionem קנאי aut ζηλωτης fuit, persequens et morti tradens christianos, sicut ipse haud obscure significat Philip. 3, 6. κατὰ ζήλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν.

Mentio

Mentio fit apud Lucam cap 6. 15. et in Actis 1, 13. apostoli qui Simon ζηλωτης appellatur, sed ab Evangelista Matthaeo cap. 10, 4. cum Marco 3, 18, κανανίτης dicitur. Haec variis appellatio unius eiusdemque viri speciem habere possit, ut unum nomen patriam, ex urbe Cana ortum, alterum characterem animi denotaret. Non vero hoc esse diversum nomen, sed alio saltem idiomate, iudaeis tunc temporis vulgari, et graecis usitato, expressum, ex significatione utriusque et originis harmonia probatur. Quanquam enim ex etymologia vel maxime consona non videatur firmum peti argumentum, quod ex accidenti factum esse potuerit, ut esset ζηλωτης, et tamen ex urbe Cana oriundus; nihilominus argumentis confirmari ac suffulciri potest, etymologiam vocis a Matthaeo usurpatae non ab urbe Cana derivandam, sed a voce chaldaica קנא. Consuetum hoc illis temporibus, cum personae plura haberent multas ob causas nomina, ut nomen inter iudaeos dialecto tyro chaldaica expressum, inter graecos vel latinos, significatione ipsa retenta, graecam vel latinam referret formam et originem. Vti discipula illa Act. 9, 36. iuda is dicebatur טבריה, graecis Δορκάς, unde Lucas diserte addit ἡ δεσπομένη λέγεται. Alter apostolorum Simon, iudaeis Kephas, graecis Πέτρος. Alius apostolus iudaeis Thomas, graecis Didymus, ita ex quorundam coniectura non vana, Silas iudaeis, idem Latinis Tertius Rom. 16, 22. Non quod semper retineretur vis vocis, cum plerumque diverissima prorsus et significatione et origine haberent nomina; sed quod saepius hoc contingeret, si ipsum

ipsum nomen commodam admitteret versionem. Quemadmodum Iohannes dicitur etiam Marcus Act. 12, 12. ita Daniel vocabatur Belsazar, et Serubabel Schesbazar; qualia multa exempla in V. T. et in N. T. obvia.

Non a veritate alienum, Simonem vel ante vel post conversionem, bono animo, zelo Dei correptum, insigne aliquod perpetrasse facinus, unde Ἰσκαριώτης vel ζηλωτής postmodum dictus. Ita post conversionem duo Christi discipuli Iacobus et Iohannes, zelum, immaturum licet, prae se ferebant, ultari facinus Samaritanorum Luc. 9, 54. Forte Zelus aliquis successerat vel his vel aliis discipulis, vel et Simoni huic; unde non improbabile videtur, ab ipso Christo Simoni hoc nomen Ἰσκαριώτης aut ζηλωτής impositum. Sicuti Iohanni et Iacobo nomen dedit εὐαγγελιστῆς five $\text{ὁμιλῆς εὐαγγελιστῆς}$ Marc. 3, 17. vel a simili zelo perpetrato vel illo tentato. Liberum autem cuivis esto hac de re iudicium.

Neque porro negligendum, quod plurimum momenti affert argumento huic, quod nonnulla exemplaria habeant non κατανίτης , sed geminato καίνιτης vel κανανίτης , ut ab aliis α inter geminum ν sit insertum, vel alterum ν omissum. Atque ita si scribatur geminato καίνιτης , sicuti $\tauὸ \rho$ in voce Ἰσκαριώτης geminatur, ex chaldaeorum Paël, facile patet, inanem esse derivationem ab urbe Cana, ubi simplex ν , sed καανίτην et ζηλωτήν unum idemque significare.

Ceterum ex ζηλωτῶν historia patet, non nisi bonos viros vel esse vel haberi, qui insolens tale facinus committant, zelo quippe perciti pro Deo et ipsi-

ipsius sancto nomine, vel pro iusta illius causa. Fuerunt tamen semper et sunt in ecclesia aliqui, qui prudentia destituti, imo sufficienti cognitione veritatis carentes, pietatis opinione, et ut Christus de talismodi inter iudaeos ζηλωταῖς inquit, qui, si occidant apostolos sive pios, cultum se Deo praestare credunt. Neque sunt pietati genuinae nonnulli saepe magis offensi, quam qui superstitione imbuti, vel praeconceptis opinionibus temere inhaerentes, quicquid cum ipsorum non convenit moribus atque opinionibus, extinctum et extirpatum velint. Et perniciosissimi illi sunt, et si nesciant, veritati et pietati verae; quod exemplo Saulis aut Pauli patet, qui ζηλον Phil. 3. suum statum vocat, quo erat $\text{ἐλασφημέος καὶ διώκτης καὶ ὕβριστης}$ 1 Tim. 1, 12. sed in ἀγνοία quidem istud, optima intentione se fecisse inquit. Sed quid hoc? optima intentione et in ἀγνοία temere et audacter occidere probos? unde dolet Paulus. Id sane semper in ecclesia usu venire, non sine dolore experiuntur quovis seculo pii. Miserendum eorum ζηλωτῶν , illi enim, si patientia et constantia piorum tandem vincantur, qualem in ἀγνοία ardorem habuerunt, retinent in ἐπιστηνῶσι , ut Pauli exemplum testatur, ac ut vehementer antea adversati solidae pietati et virtuti, ita pari studio eam promovent et protegant. Vti autem his in zelo peccantibus, ut convertantur, et veritati solidae resistere desinant, seque ei dedant, precandum et optandum; ita aliis nonnullis, rarioribus licet, in ecclesia sinceris et genuinis ζηλωταῖς , qui pro necessitate temporum in ecclesiae salutem spiritu Dei animantur, et obstacula, salutem ho-

minum et gloriam Dei impediencia, animose remouent, frenum non iniiciendum.

Si igitur in ecclesia aut inter Christianos offendantur, qui diuino instinctu impietatis praefidia detegunt et remouent, pietatis vero emolumenta parant, Dei in his nutus submisso affectu venerandus.

Vos vero, Cives charissimi, omnem diligentiam adhibete, ut ab omni immaturo et fucato zelo, a lite, offensis, abstineatis, neque permittatis animum Vestrum friuola ira inflammari. Seruate potius concordiam et mutuum humanitatis vinculum, ut tranquillo corde animum inter labores Vestros tenere possitis praesentem. Indicite vero bellum imperitiae, omniumque vitiorum generibus, tanquam Zelotae pro virtute decertaturi, attenti in salutem Vestri et proximi. Sic tali Zelo beati, Deo accepti, nemini molesti eritis, et conscientiam Vestram verae pietatis exercitio tranquillam reddetis.

Perlegite insimul hanc, quam Vobis exhibemus, ultimam sectionem ineditae Epistolae Pacis, ab Henrico de Hassia seculi XIV. scriptore clarissimo, pro componendis dissidiis in electione Pontificis Romani exortis, publicatae, cuius partes priores haud ita pridem communicauimus, et ex huius auctoris argumentis ponderatis diiudicate, an Zelus huius viri, qui eum pro bono ecclesiae instigauit, fuerit iustus et laudandus, an vero inconsideratus et taxandus.

HENRI.

EPISTOLAE PACIS

SECTIO III.

Pars LXXVIII.

A. Testimonio Cardinalium credendum est in hoc, quod concernit ecclesiam, ut est, quod elegerunt etc. modo fatentur clare, se illum archiepiscopum elegisse etc. De hoc vero, an metu movebantur ad eligendum istum, non est eis standum contra facta, scripta etc. contrarium praetendentia; quia hoc concernit quemlibet singulariter. In hoc enim quilibet est in suo testimonio singulari, et causam singularem agit. Modo nullus potest esse testis, nec est cuiquam credendum in tali casu contra testimonium autenticum literale, et verba et facta contrarium clare praetendentia. De eodem superius plenius habuisti P. LX. Igitur pensatis his, et quae in praecedenti parte dixi, mirari non sufficio, quomodo Cardinales non solum audiri, sed soli audiri volunt, primo electo audientiam penitus denegantes. Nonne in Papam a Cardinalibus electus, et ab eisdem solenniter et concorditer coronatus, et in possessionem positus, priusquam removeatur, audiendus est? nonne spoliatoribus datur audientia, et restituuntur spolia, si praetendunt se ius habere? Alexander III. dicit: de violenta eiectione, quam de canonica institutione agi debere, cum quis dicit, se de possessione ecclesiastici beneficii violenter eiectum, in qua ab adversario asseritur, non canonice fuisse institutum, hac ratione, quia praedo etiam summo rigore iuris est restituendus.

tuendus in possessione sua, quousque constiterit unquam de eius possessione, de rest. spol. c. 6. Quomodo igitur non illi audientia danda est, qui scilicet est positus in possessione Papatus? Iterum, si Cardinales non contradixissent electo, nisi post annum, vel quatuor, fuisset audiendus utique contra eos opposcentes se ei, et modo, quia tempus nihil videtur ad hoc facere, vel si adeo, mora temporis, quo secum pacifice absque contradictione steterunt, est sufficiens ad hoc, ut introductus in possessionem sic publice et concorditer audiat. Nonne ex omnibus factis circa eum evidentior, vel non minus evidens suspicio gignitur, ut dixi, quod ille sit vere Papa, sicut vel quam ex omnibus, quae ex contradictione Cardinalium apparuerunt de contrario? Compara latitudines illarum apparentiarum ad invicem, et videbis. Et si non lis inveniatur, inveniatur tamen sufficiens color, ut audiri debeat super declaratione iuris, quod se in Papatu dicit habere. Rursus, cum electus longo tempore concorditer omnibus apparuit esse Papam, quomodo eo non audito propter solam conditionem Cardinalium statim potest esse evidens, ipsum non esse Papam, contra tantam apparentiam, quae praecesserunt, ad hoc, quod esset Papa? Quomodo contra huius apparentiam, antequam per iudicem, ad quem spectat, omnibus ex utraque parte ab eo diligenter auditis, sententiatum sit, solis Cardinalibus crederetur, quod nullum ius habet in Papatu? Quamvis enim oppositio Cardinalium suspicionem faciat, et movere possit iudicem ad examinandum factum ex utraque parte, et ad citandum partem, non tamen sufficit per se iudici ad sententiandum, nec aliis ad credendum, contra sic electum et in possessionem positum, sine aliis multis quae legitime probari possunt circa eundem illum. Hinc nullam potestatem habet in Papatum collegium Cardinalium, nisi, sicut ceteri episcopi, pres-

byteri et diaconi, cum nullam iurisdictionem habeant in hoc, ex iure divino vel institutione Dei, eo quod in tota scriptura divina de statu Cardinalium mentio non fit. Omnem igitur quam habent potestatem, habent a summo pontifice. Sed non legitur, illum ipsis super se aliquam potestatem contulisse. Rursus consilarii alicuius praelati vel principis, ex hoc, quod consilarii sunt, non habent aliquam specialem potestatem super praelatum vel principem; sed Cardinales inquam huiusmodi non sunt, nisi consilarii Papae. Per accidens est, quod collegium Cardinalium habet ius eligendi summum pontificem, quod ius et imperatoribus et aliis episcopis concedi potest, et ita per accidens aliqua alia privilegia habent, quibus alii praelati et electi non gaudent. Ex quibus concludi non potest, quod aliquam specialem iurisdictionem vel potestatem habeant in Papam, vel in se gerentem pro Papa.

Pars LXXIX.

B. Vbi notorium est, eum, qui rapuit, raptorem esse, non restituitur; sed ubi est dubium de facto, restituitur, et datur ei audientia, et defensio permittitur ei, in iure, quod se praetendit habere. Similiter aliquem esse notorie apostaticum vel haereticum, facit, quod de iure non est sibi audientia danda, quare declaratio, quod primo electus sit notorie intrusus et apostaticus, sequitur eum non audiendum esse. Imo cum notoria toti mundo esset in electione primi impressio et compulsio, poterant Cardinales ad secundam electionem procedere, sine declaratione per viam iudicii, quod primo electus non esset Papa. De potestate etiam collegii Cardinalium unum dixisse verum non videris. Numquid ad quem spectat institutio alicuius, ad eundem pertinet destitutio eiusdem, si iste non haberet superiorem. Imo enim primas habet

instituire episcopum, quem tamen non potest destituere; eo quod tam primas qua constitutus ab eo habet superiorem, quem constituit episcopum posset ex causa aliqua hoc exigente, destituere. Institutio autem summi Pontificis spectat solum ad collegium Cardinalium, quod non habet superiorem, qui sibi reservet destitutionem summi Pontificis. Igitur causa et casu emergentibus ad collegium Cardinalium pertinet, Papam per eos electum deponere, vel deponendum iudicare. Iterum fede vacante, capitulum cuiuslibet ecclesiae cathedralis habet potestatem iudicandi et puniendi haereticos et schismaticos etc. eiusdem dioeceseos, et collegium Cardinalium peioris conditionis in hoc esse non debet. Hic scio, te primo negaturum ex his, quae praemisisti, notorium esse primo electum apostaticum etc. Atque audi, quomodo Nicolaus Papa dist. 33. dicit clare, electionem summi pontificis esse debere puram, sinceram atque gratuitam, et si quis contra hoc, quam per seditionem vel praesumptionem, aut per quodlibet ingenium electus, ordinatus aut inthronizatus fuerit, perpetuo anathemate cum suis sequacibus, tanquam sanctae ecclesiae separatus abiciatur, nec aliqua eidem super hoc audientia reservetur. Vbi autem maior seditio, protervior praesumptio, et calidius ingenium, quam erat Romanorum in electione Barrensis, qui vocatur Urbanus VI. ut patuit superius ex narratione casus, et ex deductis inde. Igitur nequaquam audiendus est, sed excommunicatus habendus.

Pars LXXX.

A. Audi quaeso, quod sequitur in eodem textu: cui, inquit, sic intruso quisquis adhaeserit, vel qualemcunque tanquam summo Pontifici reverentiam exhibuerit, aut eum defendere in aliquo praesumerit, pari sententiae sit mancipatus. Igitur Cardinales, qui dictum Urbanum

banum VI. quem intrusum, ut credunt, sciverunt, et nihilominus secum steterunt, per plures menses, et eum publice in omnibus ut Papam tractarunt, omnino non sunt excommunicati. Contra Alexander III. canone sacro dicit: quod qui per metum adductus excommunicato communicat, licet metus culpam attenuet, nihilominus excommunicationis labe credimus inquinari. Rationem addit, quia pro nullo metu debet quis peccatum mortale incurrere. In qua ratione Alexandri clare insinuat, Cardinales qui in dicto casu, non obstante quocunque metu, communicando Urbano, si apostata, ut credunt, erat, mortaliter peccarunt, ut patet per Concilium Vienne. Quomodo igitur Cardinales excommunicati, si sciverunt et tenuerunt eum intrusum, corpus dominicum de manu eius receperunt? quomodo mortale peccatum tam diu continuarunt? quomodo id continentis coram Urbano missas solenniter celebraverunt? Verò nunquam res huiusmodi audita est, de tantis et talibus hominibus, quod talia, et metu infinito urgente, fecte facere vellent. Rursus doceant de tali et tanto metu, qui merito eos tanto tempore stare cum apostatice, et omnia quae fecerunt, facere compulit ut solvant obiecta q. 3. 2. num. in partibus. Decretum etiam Nicolai 23. dist. in casu quando seditione quis eligitur, sic, quod praecise seditione et timore moti elegerunt, alias nullatenus factum etc. Omnino non sequitur, ibi fuit seditio et timor, item elegerunt eum timore et non intentione, ut esset Papa, ut apparuit superius P. 12. quomodo et audes dicere, Urbanum notorie apostatam esse, non advertens textum de appellationibus reincantantem, cum multa, inquit, dicantur notoria, quae non sunt, providere debes, ne, quod dubium est, pro notorio videaris habere. Notorium quidem est, in electione Urbani concurrisset tumultum, non autem quod intentionem ut esset Papa,

eligendo non habuerint, et huiusmodi. Imo si aliqui de quacunque intentione iudiciaria in foro exteriori convinci possint, maxime et isti. Hinc si non habes quod respondeas istis per similia, ne sermonem in immensum protrahas, fini ut appropinquemus, ad aliam velis transire materiam.

Pars LXXXI.

B. Mirum, Urbanus asserit, ego sum Papa, Clemens affirmat, non, sed ego Papa sum. Uterque scit, quod solum unus Papa esse debet, igitur uterque scit, quod unus eorum est falsa apparentia deceptus et fasciatus in errore. Et non potest ibi esse ignorantia invincibilis, excusans illum, qui habet partem falsam, quia nulli eorum est certum, quod collegium diligentiam fecit, pro sciendo veritatem suae partis. Quare quilibet eorum timere debet verisimiliter, ne valde peccet, se non solum assecurando et figendo omnino in opinione sua contra alium, sed pugnando. In hoc enim ex utraque parte est quidem temeritas et proterva animositas. Imo non quaelibet pars conscientia laboret, investiendō veritatem, et paratam se exhibeat iudicio ecclesiae. Timeo, ne uterque damnabiliter se sustineat. Audi quaeso B. Bernhardum allegatum a Papa Benedicto, huius nominis XII. in expositione Matthaei, tractatu LXXI. can. i. scribente illo: fiat voluntas tua: Haec approbamus et appetamus, inquit B. Bernardus, quae placere Deo indubitanter scimus; ea vero omnibus modis odisse debemus, de quibus certum est, quod oderit ea Deus, ut est apostasia, iniquitas etc. In his vero rebus, de quibus certum nihil possumus invenire, nihil certum voluntas nostra definat. Pendeat inter utrumque, aut saltem neutri parti nimis adhaereat, cogitans semper, ne forte pars altera plus placeat Domino, et parati sumus ipsius vo-

lun-

luntatem sequi in quacunque parte, eam cogitavimus inclinari. Nemo igitur super his, quae certa sunt, haesitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo tibi in dubiis iudicium benedictum praecipitet ad sententiam. Haec iste. Timeat igitur Urbanus, timeat et Clemens, timeant Cardinales, ne terribilis illa comminatio eis eveniat Amosi prophetae c. IX. ubi, cum praesens factum a longe contemplatus, vidit Dominum super altare stantem, et iubentem percuti cardinem templi, propter avaritiam in capite omnium et in supremo praesidente et praelatis. Venditio enim sacerdotii olim extinxit ignem sacrificii, dicente B. Augustino, quod ignis sacrificii, qui per LXX. annos babylonicae captivitatis sub aquis erat extinctus, et Antiocho Epiphane vendente sacerdotium Iasoni, et poena quam describit propheta, imaginem indicans culpabilissimae avaritiae, qua Pontificatus et Decanatus et dignitates ecclesiae venduntur. Verum dicit propheta: novissimus eorum gladio interficietur, non erit fuga eis, et qui fugerit, non salvabitur; si descenderint usque ad infernum, inde manus mea reducet eos, et si descenderint usque ad antrum, etiam detraham eos, et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos.

Pars LXXXII.

A. Audi, unde coniecturam quandam, quis eorum verisimiliter verus ecclesiae sponsus sit, elicere poteris. Considera, quis plus doleat et ingemiscat de malo laesionis sponsae, pro qua ambo litigant, quis cordialius afficiatur, alacrius laboret, fleat, processiones et publicas deprecationes, quae Parisiis advenientibus tribus Cardinalibus fiebant, tu scis, ad ecclesiae concordiam ordinationem et bonam dispositionem et gubernationem fieri pro-

pro-

procuret. Idem ex animi passionibus coniecturare probabiliter poteris, quis eorum videatur verisimiliter fidelis et verus ecclesiae sponsus esse. Qui enim prius sponsum in ecclesiam vellet desolari et dividi, quam ab incepto cessare, quomodo verus et legitimus sponsus eius est? Vnus sapientissimus Salomo in hac via iudicii, ex animi passionibus adeo doctus, dicebat mulieribus coram se litigantibus super infantulo, cuius esset, afferte mihi gladium, et affectibus cordium exploratis, illi earum, quae ex indicio dilectionis refugit sectionem, adiudicavit infantem. Si ergo ecclesiam invasuros principes simulant, atque se reducturos eam temporalibus ablatis ad pristinum, quem ante Constantinum imperatorem statum habebat, aut si litigatoribus pro papatu horribilia et infinita a theologis praedicatoribus veritatis mala enumerarentur et proponerentur, ex eorum litigio in ecclesia oritura, ut quomodo tandem perseverante lite ubique erunt duo capita, ut cuiuslibet dioeceseos duo episcopi, monasterii duo abbates, cuiuslibet ordinis religiosorum duo generales, uniuscuiusque parochialis ecclesiae duo plebani, ad quamlibet praebendam, dignitatem duo canonici, duo praetati etc. et quomodo iustitia in iudiciis, appellante uno ad unum, et altero ad alterum, exulabit, fructus correctionis negligetur, bonum obedientiae perdetur, non sacerdotes celebrabunt, non episcopi ordines dabunt, excommunicabunt, in damnationem ecclesiae consecrabunt, mali erigent cornua, boni flebunt videntes enormia, laici clerum divisum et errabundum cernentes, de fide et lege Christi dubitabunt, gentiles in se divisos christianos percipientes invadent, Iudaei, Christi inimici, exultabunt, et suum sperantes de propinquo venturum Messiam machinationibus vigilanter instabunt, divites praelati et clerici delicati populo exosi impugnabuntur, et haeretici plurimi hodie in ecclesia la-

ten-

tentes excitabuntur. Quis nescit, quomodo ex contentione Iesu et Iohannis, filiorum Oniae declinatum esse regnum israel ad ritus gentilium, adeo ut etiam nomina gentium sibi imponerent, ut Iesus diceretur Iason, et Iohannes Menelaus, occasione quorum surrexerunt in Hierusalem filii Belial, introducentes signalia, in quibus dogmatizabant de ritu gentilium, ut refert Magister historicorum circa finem hist. Mirum, si haec et alia ecclesiae mala litigantium pro summo Pontificio auribus clare insonarent, animi passionibus verbis, gestibus et gemitibus erumpentes, quis secundum Dei dispositionem Papa verus sit, iudicio Salomonis, non patefacerent. Audisti considerationem Principis sacerdotum ad citissime dirigendum illatum schisma valde movere debentem. Dic, si habes, sit inter principes secutores in id ipsum exhortantem.

Pars LXXXIII.

B. Non modicum miror de processu secularium principum in hoc facto. Quid enim sibi vult, quod de quaestione spirituali seculares principes se intromiserunt, et de illa eorum opinionem et determinationem ad hanc vel illam partem clerum tenere non solum affectant, sed quasi compellunt. Nam quod si admittatur, quod secularium principum informatione, a consilio cleri non sufficienter examinata, nec discussa, detinetur populus ad acceptandum hunc vel illum pro Papa, statim fiet, quod, quem seculares velint Papam, pro libito procurabunt. Annon est contra statum et praerogativam cleri, ut in quaestionibus spiritualibus et casibus seculares principes, habendo concilium cum quibus placet, conentur, ut omnes sequantur voluntatem eorum? Non est iste modus et processus naturalis et ordinarius, sed ut clerus omnem quaestionem et casum, factum fidei et legis con-

K

cer-

cernentem, libere et primarie determinet et discutiatur, quod tenendum et regi et omni populo, et post suae determinationi, seculari brachio contra rebelles, si opus fuerit, invocato, obedire cogat. Quomodo ergo Dominus Imperator antiquus, qui ecclesiasticae concordiae et unitatis tutor praecipuus et conservator esse debuit, dissensionis grandi percepta circa Papatum, initiis causae utriusque partis, per sapientes cleri non sufficienter ventilatis et discussis, et an opus esset concilio generali, eius intentione et procuratione cum aliorum principum adiutorio convocando, statim parti primo electi se coniunxit, et post mortem filio suo, quem sibi successurum procuravit, eandem partem, qua affectione nescio, iniunxit indeclinabiliter sustinendam et defendendam. Ecce, qui primus motor esse debebat in tollendo dissensionem cleri circa electionem summi Pontificis emersam, quasi primus uni parti favens, schisma et dissensionem maioravit, nescio si inchoavit. Ecce et filius Imperatoris, in Francofordia principibus laicis, ut veridica relatione didici, convocatis, cum aliquibus episcopis et archiepiscopis, magistris ex parte et exercitatus in armatura, qua in regulis iuris propositum est, quis censendus atque tenendus sit Papa. Vbi velociter vix per horam stantes determinaverunt, primo esse adhaerendum, Papam sub gravibus poenis ad eorum determinationem compellentes. O utinam Romanorum Imperator semper augustus, et illustrissimus princeps, rex Francorum, priusquam utrinque se determinassent, illo vere aureo usi fuissent consilio Bruti: non gemeret scissus modo tantis cladibus orbis. Brutus decreverat primos discordiae inchoatores et dissensionum seminatores, absque aliorum adiutorio, ut soli concurrant, et inter se, si velint, pugnent, dimittendos, ut vincat quem Deus approbaverat, aut victorem esse permiserat, victusque, si id vi-

tori

tori placeat, demergatur in Tiberim, vel in exilium mittatur. Cessabunt sane cito bella civilia, si praesumptionibus deessent temeritatis adiutores. Numquid igitur schismatis illi causa sunt, et illud firmant et fuscitant, qui statim partibus se addentes eas sustinent et defensores. Qui tales sunt, ex historiis ignorare non deberent, quantos tumultus et strages dedit illa collisio, quando filius Petri Leonis adversus Innocentium V. conatus est ab aquilone transcendere. Nonne grandem stellarum partem secum traxit ruina eius? Quis nescit Aegidium Tusculanum, quis Petrum Pisani, cui nullus vel vix in curia similis erat. Quis recenseat episcopos, qui in tota fere Italia corruerunt. Profecto mirum, dum ruina eius extet aetatis nostrae memoria, quempiam adeo misere ambitiosum cupidumve esse, ut ecclesiam scindere non formidet, et qui non malit se deleri, quam ut pro eo tanta in ecclesia fiat turbatio, et malorum, ut bene tetigisti, horrenda multiplicatio. Vtrique esse non poterit, quin misere deiciatur, qui misere horum occasio esse non veretur, quando navicula Petri fluctibus iactata, Christus dormiens expergescit precibus, et quando excitabitur, tanquam dormiens Dominus, et tanquam crapulatos a vino percussurus inimicos suos in posteriora, et opprobrium sempiternum daturus eis. Laetos enim quomodo haberent exitus, quae malo inchoata sunt principio, auctoritate discordia, quae certissime iniquitatis et defectus indicium est. Et si haec non moveant, audiat B. Dionysius, scribens Novato, Romanae ecclesiae presbytero, qui episcopatus cupiditate magnum in ecclesia schismatis suscitavit periculum, in haec verba: Dionysius Novato fratri salutem. Si invitus, ut ais, in hoc venisti, ostendes in eo, si decedas volens. Oportuerat quidem ecclesiam pati omnia pro eo, ne scinderetur ecclesia Dei, et erat non inferior gloria, sustinere

martyrium pro eo, ne scindatur ecclesia, quae est illa; ne idolis immoletur. Imo secundum meam sententiam maius hoc puto esse martyrium. Ibi namque pro sua unusquisque tantum anima, in hoc vero pro omni ecclesia martyrium sustinet. Sed nunc sive tu suadere, sive etiam cogere potes fratres redire ad concordiam, maius tibi erit emendationis meritum, quam fuerat culpa commissi, quia id iam non imputabitur. Hoc etiam laude dignum dicitur. Si vero illi in incredulitate et schismate permanerint, salvans salva animam tuam etc. Audite haec omnes qui iudicatis orbem simul in unum. Rex et Pontifex, sacerdos et princeps auribus percipite, quam vitanda sit ecclesiae scissio, quantumque vae illis, quorum occasione schisma oritur, et quanta sollicitudine laborandum sit illis, quorum interest, pro celeri reunionis ecclesiae, quantique haec sollicitudo est meriti, et opposita negligentia demeriti. Accedant insuper reges et principes zelum rectum atque ferventissimum ad Dei ecclesiam felicissimae memoriae Constantini imperatoris, qui ut patet L. X. ecclesiasticae historiae, ortu schismatis ex parte Arii percepto, ita ad clerum christianum, quem super hoc congregari fecit, loquebatur: Deus vos constituit sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, et iam nos a vobis recte iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudicari, propter Dei solius inter vos expectantes iudicium. Vos enim a Deo dati estis nobis Dei, et decens non est, ut homo iudicet Deos, sed iste solus, de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Dominus discernit, imoque cunctis iurgiorum negotiis suo discutiendis ingenio omissis, etiam quae ad fidem Dei pertinent, absque ulla animorum contentione distinguere. Haec iste. Quia post multas disceptationes cum Ario fidei veritate, divino miraculo inspiratione presbyteri cuius-

iisdem servata, et declarata, sacerdotum concilii ad ipsum delatam sententiam, tanquam a Deo datam venerabatur. Cui si quis tentasset obniti, contra divina statuta venientem, in exilium se protestabatur acturum. Auscultate, quid dicit Iohannes Papa: si imperator est catholicus, quod salva ipsius pace discimus, filius est, non praesul ecclesiae, quod ad religionem pertinet discere ei convenit, non docere, circa dispositionem coelestis ordinis nihil usurpet. Ad sacerdotes etenim Deus voluit, quae ecclesiae sunt disponenda, pertinere, non ad seculi potestates. Verum si ex quaestione aliqua spiritali principes adverterent clare, grave periculum fidei vel reipublicae imminere, et seditiones et schismata statim oritura, si remedium aliunde adhiberi non potest, regalis et imperialis providentia se videtur licite intrinsece posse. Sic Onias, summus sacerdos, ad regem et infidelem se contulit, communem in hoc utilitatem et sui ipsius salutem conspiciens, videbatur enim ei summa regalis providentia pacem dare rebus. Sic Theodosius rex dissensiones ex parte Symmachi Papae invalescere videns, commisit potenti Papatum etc. vide D. 17. Cur igitur, cum antecessores beatissimae memoriae principes per dissensionum et schismatum directionem ita servasse audiat, et cum sciant omnes vestrum quemlibet proterviae volentem suam partem contra aliam perpetue defendere et inanimadvertere posse, inanis gloriae fastus, vel quem huiusmodi vestram nobilitatem degere cogit, ne ad concordiam, nescio qua consideratione suspensi, conveniatis. Cogitari poterit, vos de ditione ecclesiae ex visceribus non dolere, sed velle diffimulare, occasionem expectantes, maius ponendi ad temporalia eius pingua, schismatis diuturnitate interveniente, ea nunquam, vel non integre reddituros. Quaeso advertite, quomodo non parum ex vobis exivit divisio

ecclesiae, eo quod partibus statim vos adiunxistis, et favendo contra invicem animastis et confortastis. Imo ut ad unionem reducatur ecclesia, primum vos necesse est coniungi, sicut primo divisi eratis. Et quae iam alia via ad concordiam restat, nisi quia adhuc coram neutro principum, regibus Romanorum et Francorum loquor, utraque pars personarum vel in suis legatis debite audita est, ad audientiam solennem recipiatur coram eis, vel eorum deputatis, in aliqua civitatum congregandis, ubi utraque pars ultimate avisata et munita audiatur, et eis auditis, quomodo ulterius agendum, decernatur. Si forte pompa et gloria prohibente, neuter principum se humiliando hanc viam inchoare voluerit, Urbanus et Clemens se humilient, considerantes ecclesiam non solum Romanorum et Cardinalium, sed etiam eorum occasione divisam, hoc quod dictum est a praesentibus dictis, ambo supplicatoris requirant, et hanc viam eis offerant. Et erit, Domino miserante, in concordia, unde discordia oriebatur.

Pars LXXXIV.

Ergo pensato diligenter praeposito secularium principum in praesenti negotioso processu, atque casus in se novitate, et tanquam ad ea quae sunt facti, quam quae iuris sunt, ut visum est ad utramque partem argumentando et solvendo ambiguitate, et fere inexplicabili perplexitate, eos qui neutraliter usque adhuc se tenuerunt, ratione in id quo quod securius erat, deflexos. Laudo prae ceteris et dignum iudico, si esse possit, hos solos facti totius iudices constitui debere, et praecipue matrem veritatis, et nutricem aequitatis, Parisiensem universitatem, secundum modum et finem suae institutiones inaffectatissimae, veritatem circa omne scibile investigantem et speculantem, nullis occasionibus a linea veritatis

tis obliquabilem, quam in hoc casu ecclesiastici disturbil, non sic, ut alia collegia statim in partem unam praecipitasse sententiam maximum est.

Pars LXXXV.

Univerſitas Parisiensis est in toto orbe famosa et autentica in determinatione veritatis in casu dubio; ideo cum christianorum utrosque praesidentes contra se dividi cernerent, et partem contra partem viis omnibus, ac si schisma perpetuare intenderent, se se munire; cur tota diligentia se ad investigationem veritatis in hoc casu non convertit, ut luce clarius patefacta veritate schisma evanesceret? Cur non vias scrutata est varias et ingeniosas ad ecclesiae reunionem et schismatis diremptionem? nunquam in hoc casu potius declarationi veritatis ingenti studio debuit invigilare, quam sub umbra neutralitatis, sine fructu otiose pigritari. Exsurge igitur, qui dormis, et emitte lucem tuam, illuminare his qui in tenebris et in umbra palpitant ignorantiae, obsecra, praedica, insta, opportune, importune, utrique litigantium epistolas scribe, ad concordiam exhortantes, et mille modos et vias ecclesiam ad unionem reducendi eis commenda.

Pars LXXXVI.

Sic se habuit, ne in tam perplexo, ut visum est dubio, contra praetactam S. Bernhardi exhortationem suam praecipitaret sententiam in erroris firmamentum toti orbi ad ipsam ut lucerna mundi, praefulgidam oculos habenti, cuius determinatio post crebras disputationum inquirendae veritatis gratia, ut ei moris est, inter se pugnas concorditer habitae, absque dubio prae ceterorum quorumcunque collegiorum circa ecclesiam affectatione suspecta ab omnibus acceptaretur et teneretur, et rationaliter, cum sit utile, et antiquitate et doctrinae soliditate

re famosissimi sapientum de omni regno christianorum ad hoc solum institutum collegium, ut tota eius intentio et studiosa lucubratio absque alio respectu inquisitioni veritatis practicae fundo insistant. Idcirco si informationem casus et facti a principio plenariam habuisset vel adhuc haberet, nihil puto plus expedire ad praesens dirimendum schisma, quam quod publice et solenniter libertate utrinque disputandi ei permitta, unam partem scholastice determinaret, in hoc praeparando materiam, et dando occasionem praelatis ecclesiae, ad quos spectat determinare, autorizare et obligare in concilio generali, absque cuius ritu, conventu credo vix unquam posse ad plenum corda quietari omnium. Esto namque, quod primo vel secundo electus sine ampliori et autentiori declaratione iuris obtineat tandem viam facti ad pacificam deductus possessionem, nihilominus corda latenter torquere non desinet scrupulus plurimorum, quibus constat et consistit ambiguitas iuris et facti in hoc casu, atque quomodo processum fuit ab initio in hac re a principibus et aliis. Nunquam de successore utriusque, et successoribus successorum tale dubium erit, quale nunc de Urbano et Clemente, cum ab illis eligerentur, de quibus dubium est, si Cardinales sint, vel cum sine novellis vocatis Cardinalibus contingat, quempiam successorum a duabus partibus esse electum.

Pars LXXXVII.

Quid intelligas per concilium generale, quomodoque convenienter congregari possit, non video, tum propter innumeram episcoporum, praelatorum, doctorum, longe latius per orbem dispersorum multitudinem, non sine maximis dispendiis, periculis et sumptibus in gravamine cleri, in decem vel duodecim annis vix congregabilem, tum quia iam quasi inaccessibiliter visi

visi sunt, hi pro uno, et alii pro alio. Verum longe maior et periculosior facta, ut verosimillimum est, praelatorum in Concilio divisio totam ecclesiam concuteret, sequentibus nisi bellis et stragibus, spe ablata, de cetero clericali concilio in concordia veniendi. Ergo quia error novissimus fieret peior priori, non expedit in hoc casu congregatio concilii generalis. Rursus hanc quis faceret? Imperator non est, et ab illo pro papatu litigantium, cui favor confirmatus est, nondum coronatus. Imo quia partem contra regem Franciae et reges alios se fecit, ad congregandum concilium eius parva est potestas, autoritas invalida, et voluntas suspecta. Iterum pars adhaerentium et faventium Urbano longe numerosior est, quae in concilio condemnaret partem regis Franciae et sibi adhaerentium, minorem quidem numero, sed maiorem pondere et veritate, ut ex partibus 61 et 63. colligere potes.

Pars LXXXVIII.

Si duo sunt electi, de quibus post multam disputationem et altercationem cleri ad utramque partem, dubium magis, vel non clarum fiat, quis ius habeat, per quem potius, quam per ambos concilium congregandum esset? Quia Papa de hoc, quod sit haereticus vel apostaticus notatus, vel diffamatus, ut est uterque in casu praesenti, concilium congregare debet ad se purgandum. Mandet igitur uterque omnibus fidelium praelatis, ut convenient ad eos per modum concilii, ad aliquem eis locum, ut moris est, assignatum. Aut uterque certas personas eligat, quarum alterutri vel per partes successive convenientium iudicio et determinationi uterque se submittat, et Deus concordiam dabit. Si haec via non placeat, quid prohibet auctoritate totius collegii antiquorum Cardinalium pro congregando concilio super hac

re, principibus temporalibus, praelatis, conductum procurantibus, per universam ecclesiam mandari et intimari. Et si Cardinales hoc neglexerint, vel facere noluerint, licet continue malis peiora accrescant, aliorum praelatorum post eos particularis conventus, de congregando concilio se intromittat. Nunquam enim episcopi non convenerunt ad inquirendum de facto et idololatria B. Marcellini Papae. Iterum episcopi convenerunt ad iudicandum et deponendum Iohannem Papam XXII. qui conventus non fuit concilium generale, sed solum particulare. Si ergo convenerint huiusmodi concilia particularia, ad iudicandum et inquirendum de veris Papis, quomodo non liceret ad inquirendum de vocatis Papis, de quorum utroque dubium est, quis habeat ius? Adhuc si haec non sufficiant, ecce, sede vacante vel in casu, ubi, an vacet, est grande dubium, non minorem auctoritatem et potestatem habet universalis ecclesia, non potens tota simul propter nimiam multitudinem convenire, quam si potest, ut circa attestationem Domini potuit. Igitur quicquid potest, si tota insimul conveniret, nunc per aliquos deputatos a diversis partibus ecclesiae potest. Igitur diversae partes ecclesiae universalis eligere possunt aliquos nomine ecclesiae in unum, per modum concilii conventuros, qui de ecclesia Dei ordinent, et quod dubium in ea est, dilucident. Si dicas quod si aliquae dioeceses et regna nollent aliquos mittere ad concilium generale, responderetur, quod propter eorum conditionem non est communis utilitas Christi fidelium praetermittenda, imo non credibile audentes dicere. Si multae dioeceses et regna contradicerent generali concilio congregando, autoritas et potestas congregandi illud esset de iure ad alia regna et dioeceses devoluta. Aliis in hoc recte sentientibus, quia conventus impediunt christianae religionis utilitatem, propter quam in nonnullis casibus pro-

propter Papae auctoritatem concilium videtur licite congregari posse, ut est hodie, dubio existente, an sedes vacet an non? De hoc, quod te non videre dixisti, quod concilium sit generale, attende, non omnem congregationem, quae auctoritate summi pontificis convocatur, generale concilium esse. Alias enim omne consistorium Papae generale concilium foret; sed illa congregatio utique esset generale concilium reputanda, in qua diversae personae, gerentes auctoritatem et vicem diversarum partium totius christianitatis, ad tractandum de communi bono, rite convenirent. Illae autem personae auctoritate vel non sine consensu secularium potestatum mittendae viderentur. Quod enim omnes tangit, ab omnibus tractari et approbari debet. Christus enim non solum est Deus clericorum sed et laicorum. Bene Honorius Augustus sic scripsit ad Bonifacium Papam: si duo forte contra fas et ius remeritate contractum fuerint ordinati, nullum ex eis futurum summum sacerdotem permittimus, sed illum solum in sede apostolica permaniturum censemus, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum iudicium et universitatis consensus elegerit. Sed quis erit iudex? De hoc quaerit ibi Iohannes Teutonicus, an electio sit contra fas? non ipsi Cardinales, quia sic scilicet essent iudices in proprio facto, nec alius potest superior inveniri. Dic, ait ipse, istud capitulum locum invenire, quando neuter est electus a duabus partibus. Vel dic, quod concilium convocabitur modo in casu praesentis electionis, circa quod est dubium, an sit contra ius? supponitur facta a duabus partibus, et per consequens non restat nulla convocatio concilii. Adhuc aliam viam attende: ecce fidelium multitudo est in tres partes divisa, scilicet Urbanistas, Clementistas et in dubios seu neutrales. Eligantur igitur duo vel tres de qualibet trium partium, qui collata eis auctoritate eccle-

liae per modum concilii conveniant, praesens schisma ablaruri, et convenientius esset, ut pars neutrorum et dubiorum esset in hoc casu electorum trium valentiorum de qualibet trium praedictarum partium. Et si hoc non permittatur, quaelibet trium partium eligat dictum numerum de se ipsa, vel duo litigantes pro Papatu eligant, scilicet Urbanus VI. et Clemens VII. et interveniente fidelium oratione Deus dabit pacem ecclesiae suae. Vane etiam times, ne error novissimus fiat peior priore. Nonne scriptum est: ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ego in medio eorum sum. Numquid dixit idem mediator Dei et hominum, qui omnia reconciliavit, quae in coelo et in terra sunt: alium paracletum mitto vobis, qui suggeret vobis omnia, quae debetis facere. Vbi autem et cui magis suggeret, quam congregationi praedicta intentione rite et devote convenienti? Cur talia obicientes Deo non confidunt, sed viam communem et regiam ecclesiae primitivae consuetam declinantes, suis novis et modernis adinventionibus, quibus regimen ecclesiae timeo magis peioratum quam emendatum, eam modo ordinare et concordare praesumunt. Timent expensarum gravitatem, non timent schismatis diuturnitatem, imo ab utriusque Papae Cardinalibus semper alio electo, perpetuitatem, et hac ratione horrenda prius enumerata evenire mala, atque ecclesiam verisimiliter suam temporalitatem, modo ut praemissi, perdituram.

Explicit epistola Pacis.

